

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

О.В.Чижикова

Анотація. У статті розкриваються теоретичні засади розвитку творчих здібностей студентів вищих навчальних закладів, висвітлюються засоби організації самостійної роботи в процесі іншомовної підготовки майбутнього правознавця.

Ключові слова: творчі здібності, самостійна робота, іноземна мова, майбутній правознавець.

Аннотация. В статье раскрываются теоретические основы развития творческих способностей студентов высших учебных заведений, освещаются средства организации самостоятельной работы в процессе иноязычной подготовки будущего правоведа.

Ключевые слова: творческие способности, самостоятельная работа, иностранный язык, будущий правоведа.

Summary. The article reveals the theoretical bases of students' creative abilities development, the article highlights the principles of individual work organization in the process of a future legislator's foreign language training.

Key words: creative abilities, individual work, foreign language, future legislator.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження процесів формування і розвитку творчих здібностей майбутніх правознавців обумовлена потребою сучасного інформаційного суспільства у висококваліфікованих професіоналах з творчим образом мислення. В умовах глобалізації і міжкультурної інтеграції зростають і вимоги до особистості майбутнього фахівця. Високий рівень конкуренції на ринку праці вимагає творчого підходу до розв'язання професійних проблем, здатності приймати рішення у нестандартних ситуаціях і готовності нести за них відповідальність.

Підготовка нової генерації фахівців потребує новітніх підходів у навчанні у вищій школі. Перехід до Болонської системи навчання, збільшення кількості навчальних дисциплін і скорочення годин семінарських і практичних занять створюють об'єктивну необхідність ефективної організації самостійної роботи студентів вищих закладів освіти. Науковці підкреслюють, що самостійне виконання завдань формує пізнавальну активність, самостійність суджень, навчає діяти у нестандартних ситуаціях, сприяє розвитку творчих здібностей, що сьогодні є невід'ємною складовою підготовки майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень. Проблема творчого саморозвитку молоді є предметом дослідження таких педагогів і науковців, як Ю.Алієв, В.Борев, А.Данилова, Н.Кузьміна, Ю.Усов. Креативний підхід, креативна особистість і процес її формування вивчали Дж.Гілфорд, К.Роджерс, К.Тейлор, П.Торренс, Дж.Фрейберг. На розвитку творчих здібностей майбутнього фахівця як одному з важливих завдань сучасної дидактики акцентовано увагу й у роботах таких дослідників, як С.Алімова, Г.Берегова, О.Гузалева, В.Іванова, Г.Кондратенко, Л.Мойсеєнко, О.Новікова, А. Сологуб, В.Фрицюк, О.Харцій та інших.

Невід'ємною складовою має стати й врахування факту, що процеси формування і розвитку творчих здібностей особистості повинні пронизувати всі види навчально-пізнавальної діяльності, в тому числі охоплювати самостійну роботу студентів. Самостійну роботу дослідники сьогодні розглядають як один із головних принципів діяльності сучасної вищої школи, що відіграє головну роль у пізнавальній діяльності та закріпленні здобутих знань (Т.В.Гороховська); як важливий фактор засвоєння навчального матеріалу (Н.Г.Калашник, В.Л.Вертегел); як пізнавальну активність творчого характеру, що сприяє розвитку системного критичного мислення (М.О.Князян); як засіб формування активності, вміння самостійно поповнювати свої знання та вільно орієнтуватися у потоці наукової інформації (У.М.Писклинець) тощо.

Мета даної статті полягає у теоретичному обґрунтуванні необхідності формування і подальшого розвитку творчих здібностей студентів-правознавців при виконанні самостійної роботи в процесі іншомовної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Розвиток творчих здібностей майбутнього фахівця є сьогодні актуальною проблемою дидактики вищої школи. Творчість у широкому розумінні являє собою продуктивну людську діяльність, яка призводить до перетворення навколишньої дійсності, створення нових матеріальних і духовних цінностей або відкриття нових якостей вже існуючих предметів і явищ.

Під творчими здібностями майбутнього фахівця слід розуміти здатність особистості до творчої діяльності, що передбачає легкість генерування неординарних ідей, креативний підхід і багатоваріантне вирішення професійних проблем, оригінальність, гнучкість і швидкість мислення, здатність до самоконтролю і доопрацювання тощо.

Проте процес формування творчої особистості майбутнього фахівця має бути системним, цілеспрямованим і безперервним. Дослідники в свою чергу зазначають, що у сучасних умовах існує тенденція до скорочення аудиторних годин на вивчення тієї чи іншої дисципліни та компенсація їх за рахунок позааудиторної, самостійної роботи. Доведено, що самостійна робота студента є однією з форм оволодіння навчальним матеріалом поза межами обов'язкових навчальних занять. Її спрямовано на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, їх поглиблення, набуття і вдосконалення практичних навичок та умінь щодо відповідної спеціальності [1]. Отже, процес розвитку творчих вмінь студентів має відбуватись не лише на заняттях з певної дисципліни, зокрема іноземної мови, а й пронизувати всю навчальну діяльність, охоплювати позааудиторну самостійну та індивідуальну роботу студентів.

В науковій літературі самостійну роботу трактують як роботу студентів, яка планується та виконується за завданням і під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Вона, на думку авторів, є необхідною не тільки для оволодіння певною дисципліною, але й формування навичок самостійної роботи взагалі, зокрема в навчальній, науковій, професійній діяльності, формування здатності брати на себе відповідальність, самостійно розв'язувати проблему, знаходити конструктивні рішення [2, с.66].

Дослідники підкреслюють: для того, щоб самостійна робота була ефективною, студент має глибоко усвідомити її необхідність, мету і подальшу корисність для себе. Серед обов'язкових умов успішного її виконання зазначені: точне, конкретне визначення завдання, його вмотивованість, наявність і знання студентом методики виконання, терміни, форми і види контролю, надання консультативної допомоги з боку викладача [3]. Отже, під ефективною самостійною роботою в науково-методичній літературі розуміється вміння без систематичного контролю, допомоги та стимулювання з боку викладача самостійно працювати на заняттях, вдома, в бібліотеці, вміння організувати окремі форми роботи і всю навчальну діяльність загалом [2, с.67]. Таким чином, правильно організована самостійна діяльність формує навички роботи з різними інформаційними джерелами, розвиває вміння виокремлювати головне від другорядного, стимулює розумову діяльність студентів, сприяє формуванню самостійності суджень, виробленню критичного ставлення до подій і явищ, що описуються, активізує навички самоконтролю та самооцінки власних досягнень і результатів навчально-пізнавальної діяльності. Важливим є і той факт, що самостійна робота створює оптимальні умови для формування позитивної мотивації навчання, що викликає відчуття задоволення від виконаної роботи і досягнутих особистісних результатів. Поступово відбувається підготовка майбутніх фахівців до подальшої самостійної діяльності в професійній сфері.

Слід погодитись, що навчання іноземної мови в немовному вузі немислиме без правильно організації самостійної роботи, тому що саме такий вид роботи сприяє поглибленню й розширенню знань, пробудженню інтересу до пізнавальної діяльності, оволодінню прийомами процесу пізнання, розвитку пізнавальних здібностей. Безперечно, самостійна робота стає головним резервом підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців [2]. В залежності від характеру пізнавальної діяльності автор виокремлює три типи самостійної роботи, а саме: репродуктивний, частково – пошуковий та дослідницький. Саме під час виконання завдань останнього типу робіт виявляється творчість учнів [2, с. 106]. Тому однією з головних цілей самостійної роботи має виступати формування і подальший розвиток творчих здібностей студентів, а саме: гнучкість і швидкість мислення, вміння розв'язувати професійні завдання у нестандартних ситуаціях, здатність до пошуку аналогій і закономірностей явищ і процесів, самостійність, оригінальність, здатність до саморозвитку і самовдосконалення тощо.

Враховуючи вищезазначені рекомендації, креативний підхід до організації самостійної роботи в процесі іншомовної підготовки охоплював наступні завдання:

- створення комфортної позитивної атмосфери іншомовного спілкування в навчально-виховному процесі;
- формування стійкої мотиваційної бази навчання, стимулювання прояву творчих здібностей студентів;
- побудова партнерських відносин у системі «викладач - студенти» на основі творчої співпраці;
- забезпечення й організація процесу самостійного набуття нових знань шляхом впровадження в навчальний процес активних методів навчання;

- формування і подальше вдосконалення комунікативної компетентності студентів; розширення соціокультурної, лінгвістичної, креативної, міжкультурної, пізнавальної компетенції;
- заохочення нетривіального підходу до вирішення навчальних проблем, винахідливості і неординарності при розв'язанні професійних задач;
- розвиток практичних навичок роботи з різними інформаційними джерелами;
- залучення студентів до активної креативної діяльності на заняттях з іноземної мови і під час самостійної підготовки з предмета, систематичне виконання завдань творчого характеру, участь у дослідно – пошуковій діяльності;
- перетворення навчальної інформації і знань у власний досвід студента.

Студентам пропонувалось виконання наступних завдань: 1) тестування на виявлення загального рівня володіння іншомовною компетенцією; 2) самостійне виконання онлайн-уроків; 3) участь у науково – практичних конференціях іноземними мовами; 4) безпосереднє спілкування з носіями мови, відвідування заходу “English club”; 5) участь в олімпіадах з іноземних мов; 6) онлайн-ігри з розвитку іншомовної комунікативної компетентності, тести; виконання завдань інформаційно-освітнього ресурсу на базі модульного об'єктивно-орієнтованого середовища для активного навчання; 7) робота з автентичною літературою; 8) розробка власних проєктів, підготовка презентацій іноземними мовами тощо.

Дієвим фактором розвитку творчих здібностей виступає залучення студентів до участі у науково-практичних конференціях іноземними мовами. Як виявили результати дослідження, така форма самостійної роботи стимулює пізнавальну активність, розширює комунікативну компетентність, надає можливості проявити творчі здібності, формує вміння вести діалог, доводити й аргументувати власну точку зору, обґрунтувати особистісну позицію при обговоренні науково-професійних питань. Позитивний вплив щодо створення стійкої мотиваційної бази і підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності в процесі вивчення іноземних мов має залучення студентів до професійного спілкування з носіями мови, участь у таборі інтенсивного навчання іноземних мов, який щорічно проводить на базі Криворізького економічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» за участю представників Корпусу миру.

Невід'ємною складовою організації самостійної роботи виступає робота з автентичною літературою. Так, Н.Г.Калашник зазначає, що формування смаку до читання іноземною мовою є одним із чинників, здатних активізувати самостійну роботу студентів [2, с.141]. Тексти для опрацювання на заняттях з іноземної мови висвітлювали загальні й спеціальні питання правознавчого характеру. Опрацювання тексту відбувалось таким чином, щоб студенти розвивали не тільки навички читання і розуміння іншомовної інформації, але й відбувалось формування культури мовлення, комунікативної компетентності, розвиток креативного правового мислення, вміння сформулювати власну точку зору і висловити своє ставлення до подій, що описуються.

I. Pre – reading task:

1. Why should law students (law majors) read *The New York Times*, *The Kiev Post* etc. and Internet articles?

2. Vocabulary needed. Explain the meaning of the following word combinations:

a rash of thefts	серія крадіжок
combat the retail theft rings	боротьба з серією дрібних крадіжок
to prevent detection	запобігти виявленню
victims of shoplifting rings	жертви серій магазинних крадіжок
shoplifting gangs	банди магазинних злодіїв

Alerted to a rash of thefts at the mall, the village police made arrests in the parking lot, then traced the shoplifters' movements back to a nearby hotel. Shipping documents stashed in the hotel room led officers to believe that the thieves had planned to send the stolen clothing to Miami, and from there to South America. But the Orland Park Police Department lacked the resources to follow a case.

In recent years, some retail theft rings have become more sophisticated than the local efforts to combat them. Organized shoplifting has become a high-stakes crime wave, estimated to cost retailers \$15 billion a year in lost merchandise. Some groups form “flash mobs,” brazenly grabbing high-end merchandise and overpowering unarmed security officers at the exits. Despite the advances by shoplifting gangs, Orland Park's police are better equipped to battle professional boosters. The reason: A year-old campaign led by the Cook County State's Attorney's Office to organize local, state and federal law enforcement to foil the thieves. Local police departments from Chicago and dozens of suburbs participate, as do federal agencies. Undercover officers fanned out across the shopping area, receiving tips about shoplifters from store security operatives via wireless communication.

Cook County's effort is not the first to deploy multiple agencies, banks to thwart organized retail theft. Los Angeles, San Diego and Miami are among around a dozen other big cities to begun similar efforts. A survey by the National Retail Federation last summer found that 95 % of major retailers said they were victims of shoplifting rings, and 61 percent said the activity had increased in the past year. Physical danger is rising, too. Flash-mob attacks are on the rise, and 41 percent of merchants responding to a survey by the Retail Industry Leaders Organization reported increased violence against store personnel seeking to apprehend shoplifters. (From *The New York Times*, *Cook County Refines Tools to Fight Shoplifting Sunday, December 4, 2011*: <http://www.nytimes.com>).

II Post – reading activity:

Discuss the following question. Express your own point of view.

1. Most crimes, especially petty offences, are committed in groups.
2. Shoplifters are hardly to be nicked and arrested.
3. The police are always on the alert to prevent crimes, especially thefts.
4. In recent years some retail theft rings have become more sophisticated.
5. Major retailers have become victims of shoplifting rings, because the activity has increased in the past years.

Answer the following questions according to the text:

1. What crime did the police prevent?
2. Was the theft committed by a single offender?
3. What kind of problem does the Police Department have? What did they lack?
4. Has shoplifting become a high-stakes crime wave? What are the reasons?
5. Do you think that the police have done their best to prevent the crime?

Студентам також пропонувалось підготовка мультимедійної презентації за різноманітними темами. Такий вид роботи передбачав індивідуальне бачення проблеми кожним студентом, елементи самостійної роботи, обробку навчальної інформації, роботу з різними інформаційними джерелами, зокрема з Інтернет – ресурсами. В якості прикладу можна обрати такі ситуативні завдання: 1. Презентація учасників судового процесу у Великій Британії. 2. Особливості укладання шлюбного договору. 3. Види злочинів і покарання в англійських країнах. 4. Юридичні особливості укладення шлюбу в англійських країнах. 5. Заповіт і успадкування майна.

Наведені приклади не вичерпують усього розмаїття видів і форм організації самостійної роботи в процесі іншомовної підготовки, але яскраво демонструють дидактичні можливості розвитку творчих здібностей студентів, стимулювання пізнавального інтересу, творчої активності та ініціативи під час виконання самостійної роботи. Цілеспрямований і систематичний характер роботи з розвитку творчих здібностей студентів стимулювали формування позитивного ставлення до вивчення іноземної мови; активізували процес розвитку креативного мислення, комунікативної компетентності, самостійності при виконанні творчих завдань. Виявлена динаміка позитивних змін у ставленні студентів до навчального предмета «Іноземна мова», підвищенні творчої активності, потреби у нових знаннях, вмінні нестандартно підходити до розв'язання навчальних проблем.

Висновки. Таким чином, самостійне виконання завдань творчого характеру сприяє формуванню стійкого пізнавального інтересу, поглиблює знання з обраної теми, формує навички роботи з різними інформаційними джерелами, навчає самостійно розподіляти час, створює позитивну мотиваційну базу для розвитку творчих здібностей в процесі іншомовного спілкування, формує навички самоконтролю й самоаналізу. Поступово відбувається підготовка майбутнього фахівця до самостійної творчої діяльності в обраній професійній сфері.

Література

1. Бойчук Н.І. Самостійна робота студентів в умовах Болонської системи [Електронний ресурс] /Н.І. Бойчук// "Україна наукова": Матеріали восьмої Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції.- Режим доступу: <http://intkonf.org/boychuk-ni-samostiyna-robota-studentiv-v-umovah-bolonskoyi-sistemi/>
2. Калашник Н.Г. Самостійна робота - потужний засіб сучасної освіти і виховання: Навчально-методичний посібник з питань формування естетичних смаків студентської молоді в навчально-виховному процесі /Н.Г. Калашник, В.Л. Вертегел.- Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2005.- 326с.
3. Оргинський В.Л. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] - К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.- Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/pedagogika>.